

формування особистості, здатної до морального мислення, до виявлення емпатії як етичного вибору, до діалогу як способу моральної присутності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василюк К. В. Особливості моральної свідомості особистості: теоретична модель. *Психологія і особистість : наук. журнал*. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Київ; Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. Вип. 1 (21). С. 21-33.
2. Некіз Т.А. Емпіричне дослідження здійснення морального вибору молоді в умовах війни в Україні. *Наукові перспективи*. № 8 (38). Київ, 2023. С. 690 – 701.
3. Павелків Р. В. Психологічні особливості та детермінанти морального розвитку особистості у дитячому віці. *Інноватика у вихованні*. 2018. Вип. 7(1). С. 6-17.
4. Павелків Р.В. Рефлексія як психологічний механізм моральної саморегуляції поведінки особистості. *Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. ; упоряд.: Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова ; редкол. : Р.В.Павелків, Н.В.Корчакова, В.І.Безлюдна*. Рівне, 2018. Вип. 11. С. 5-10.
5. Павленко Т. В. Основні психологічні підходи визначення поняття “комунікація”. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка*. Том. IX, Загальна психологія. Етнічна психологія. Історична психологія. Вип. 9, 2016. С.368-376.

ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ ЯК НЕГАТИВНОГО ЯВИЩА СЬОГОДЕННЯ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Єфименко А. Р.,

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

artem.yefymenko03@gmail.com

Науковий керівник – С. П. Яланська.

У матеріалах дослідження висвітлені поняття «наси́льство» та «бу́лінг». Визначені основні види булінгу. Розкриті характерні прояви відповідного акту насилля. Охарактеризована важливість обізнаності та протидії щодо даного деструктивного прояву у сьогоденні. Розроблені практичні рекомендації щодо профілактики, протидії та запобігання булінгу.

Ключові слова: насильство, булінг, цькування.

Насильство – це навмисне застосування фізичної сили або значного впливу, здійсненого або у вигляді загрози, направлене проти себе, проти іншої особи, групи осіб або спільноти, результатом якого є (або є висока вірогідність цього) тілесні ушкодження, смерть, психологічна травма, відхилення в розвитку або різного роду збиток [1].

Булінг – це форма небажаної або образливої поведінки, яка виявляється в систематичному приниженні, агресії або спробах завдати шкоди іншій людині. Булінг може відбуватися в різних контекстах, таких як школа, робоче місце, онлайн-середовища, а також в міжособистісних відносинах. Цькування на роботі або булінг у школі може призвести до довготривалих наслідків, таких як психологічні проблеми, фізичні травми, соціальна ізоляція та негативний вплив на загальне самопочуття та якість життя [2].

Проблематику даної теми розглядали у своїх дослідженнях Лужецька Н. В. в роботі «Комунікативно-прагматичний аспект розв’язання проблеми булінгу в українському освітньому середовищі» [3] та Суденко Ю. А. у праці «Булінг як негативне явище сьогодення: наслідки й відповідальність» [4].

Актуальність нашої роботи полягає в тому, що у сьогоденні, в умовах підвищених рівнів вразливості та стресу, люди можуть ставати агресивніші, ніж зазвичай й створювати своєю поведінкою булінг та цькування інших. Особливо сильно та показово це стало проявлятися в умовах повномасштабного вторгнення, саме тому обізнаність щодо профілактики, протидії та запобігання даного деструктивного феномену є надзвичайно актуальною.

Метою нашого дослідження є: висвітлити поняття «наси́льство» та

«булінг». Визначити основні види булінгу. Розкрити характерні прояви відповідного акту насилля. Охарактеризувати важливість обізнаності та протидії щодо даного деструктивного прояву у сьогоденні. Розробити практичні рекомендації щодо профілактики, протидії та запобігання булінгу.

Основні види та прояви булінгу:

1. Фізичний булінг: будь-який напад на тіло людини, включаючи удари, ногами, переступання або штовхання. Це також можуть бути такі прояви як – непристойні жести руками, крадіжка чи ламання речей жертви;
2. Словесний булінг: доволі складно легко розпізнати, оскільки він часто має місце, коли поруч немає авторитетних осіб. Більш того, хуліган може видати це за добродушну перепалку між друзями. У результаті потерпілому може бути важко довести факт цькування;
3. Реляційний булінг: маніпулятивне приниження гідності у дружніх або романтичних відносинах, наприклад, ігнорування (виключення з групи), гостинг тощо;
4. Кібербулінг: цькування, яке відбувається через електронні пристрої, такі як комп'ютери, смартфони та планшети – текстові повідомлення, соціальні мережі, програми або онлайн-форуми та передбачає розміщення або надсилання шкідливого вмісту, зокрема повідомлень і фотографій, а також обмін особистою інформацією, що викликає приниження;
5. Сексуальний булінг: знущання в інтернеті або особисто, яке передбачає сексуальні коментарі чи дії, зокрема сексуальні жарти та обзивання, грубі жести, поширення сексуальних чуток, надсилання фотографій або відео сексуального характеру, а також доторкання до когось або хапання без дозволу аж до сексуального насильства;
6. Упереджений булінг: передбачає цькування в інтернеті або особисто через расу, етнічну приналежність, релігію чи сексуальну орієнтацію жертви. Він заснований на стереотипах і часто є результатом переконання, що деякі люди заслуговують на менші привілеї та права, ніж інші [5].

Практичні рекомендації:

1. НЕ МОВЧАТИ: говорити про акти булінгу викладачам (старшим людям), або телефонувати на гарячу лінію протидії щодо даного прояву – 116000;
2. Подбати про особисту безпеку: записатися на курси самооборони;
3. Піти на сесію до психолога: зрозуміти та прийняти свої переваги й недоліки;
4. Техніки релаксації та переключення.

Висновки. У рамках нашого дослідження ми висвітлили поняття «наси́льство» та «бу́лінг». Визначили основні види булінгу. Розкрили характерні прояви відповідного акту насилля. Охарактеризували важливість обізнаності та протидії щодо даного деструктивного прояву у сьогоденні. Розробили практичні рекомендації щодо профілактики, протидії та запобігання булінгу.

Серед можливих тем подальшого дослідження – аналіз відповідних тенденцій щодо зниження проявів булінгу у різних сферах життя унаслідок проведення відповідних просвітніх заходів, використовуючи матеріали дослідження, для різних вікових груп населення м. Полтава.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке насильство? URL: <https://1547.ukc.gov.ua/dovidkova-informatsiya/protydiya-nasylstva-za-oznakoyu-stati/shho-take-nasylstvo/> (дата звернення: 13.03.2025).
2. Булінг. URL: <https://pleso.me/ua/treatment/bullying> (дата звернення: 14.03.2025).
3. Лужецька Н. В. *Комунікативно-прагматичний аспект розв’язання проблеми булінгу в українському освітньому середовищі* : кваліф. роб. з укр. мови. (Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ, 2022).
4. Суденко Ю. А. *Булінг як негативне явище сьогодення: наслідки й відповідальність* : тези наук. роб. (2019).
5. What Are the Different Types of Bullying? URL: <https://www.verywellmind.com/what-are-the-different-types-of-bullying-5207717> (дата звернення: 14.03.2025).